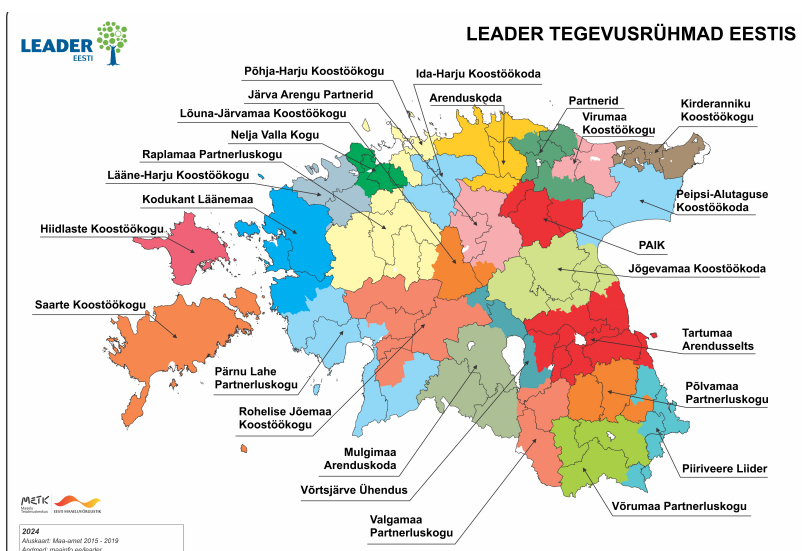

LEADER - KOGUKONNA JUHITUD KOHALIK ARENG EESTIS 2028+

Tasakaalustatuma regionaalse arengu saavutamiseks on oluline kõigi valdkonnapoliitikate panus. Arvestades, et suur osa investeeringutest ja reformidest teostatakse välisrahastuse toel, on rahandusministeerium rakendanud juhendit, et tagada toetuse andmise tingimustes tasakaalustatuma regionaalse arengu arvestamine. See on positiivne samm, kuid praktikas võivad takistuseks osutada erinevate fondide reeglid ja tingimused. Seetõttu on oluline liikuda ühtlustamise ja lihtsustamise suunas. Parim lahendus selle eesmärgi saavutamiseks on luua ühtne **kogukonna juhitud kohaliku arengu fond**.

Olenemata sellest, milliseks kujuneb Euroopa järgmise perioodi finantsraamistik, vajab Eesti paremat plaani regionaalse ebavõrdsuse vähendamiseks. LEADER tegevusrühmade võrgustik saab olla riigile parimaks toeks maapiirkondade eripärade ja vajaduste mõistmisel ning pakkuda tuge nende potentsiaali maksimeerimiseks.

TAUST JA SÖLMKÜSIMUS

LEADER on kuulunud pikka aega **põllumajanduspoliitika** instrumentide hulka, kuid 98% maal elavatest inimestest ei ole põllumehed. Kui LEADER lähenemist rakendada laiemas **regionaalpoliitilises** vaates, on selle kaasabil võimalik mõista ja lahendada kohalikke kitsaskohti terviklikumalt ja paindlikumalt kui praegu.

Regionaalse majanduskasvu saavutamiseks tuleb arendada **kohaspetsiifilisi majandusmudeleid**, mis arvestavad kohaliku kogukonna vajadustega: näiteks tasakaalustatud, säästev ja jätkusuutlik ettevõtetus ning loodusressursside kasutamine, sh taastuenergia lahendused. Üleriigiliste toetusmeetmete senine disain soosib suuri ettevõtteid, mis tegutsevad valdavalt linnapiirkondades, mistõttu on ka toetusi saanud ettevõtted enamasti Tallinnas, Tartus ja nende lähiümbruses.

Nii ettevõtluse kui kogukondade toetuseks leidub erinevaid, kuid sarnaste eesmärkidega **toetusmeetmeid**, mis tõstab riigi jaoks toetuste menetlemise kulusid ja muudab toetusvõimalustest arusaamise võimalike saajate jaoks keeruliseks. Mida lähemal toimub taotlemine ja nõustamine kohalikule elanikule, seda lihtsam on olla taotlejale arusaadav ning kohandada pakkumist piirkonna vajadustega.

Riik on seadnud sihiks kodanikke strateegilisse planeerimisse järjest enam kaasata, mis on kahtlemata tervitatav, ent pahatihti kipub kaasamine kujunema näiliseks. Üheks põhjuseks on mitmel tasandil paralleelselt toimuvad kaasamistegevused küla ja valla arengukavast kuni riiklike strateegiateni, mille tulemuseks on osalejate väsimine. Niisugust **kaasamise raiskamist** tuleks vältida parema andmekasutuse, ülesannete täpsema jaotuse ja koostööga organisatsioonide vahel, vältimaks dubleerimist.

LEADER kohalike tegevusrühmade võrgustik on ainulaadne vahend kohalike probleemide lahendamiseks.

MEIE PEAMISED TUGEVUSED:

- 26 tegevusrühma katavad kogu Eesti maapiirkonna ja väikelinnad;
- otsustamisel hoitakse tasakaalu kolme sektori (omavalitsus, kogukond, ettevõtjad) ja huvirühmade vahel
- liikmeskond on suur ja mitmekesine: üle 800 ettevõtte, üle 900 vabaühenduse ja ligi 100 avaliku sektori esindajat
- tegevusrühma suurus (tegevuspiirkonna elanike arv 5900 kuni 58800, keskmiselt

20000) on optimaalne, et jääda "rohujuure" tasandile ja samas omada läbi kohaliku arengu strateegia laiemat ja omavalitsustega võrreldes vähem politiseeritud vaadet piirkonna arendamisele

- tegevusrühmad koondavad oma kogukonna eestvedajate ja ettevõtjate võrgustikke, võimestades neid läbi õppimisvõimaluste ja koostöö edendamise
- tegevusrühmad on rahvusvahelise koostöö eestvedajad ning innovatsiooni ja koostöömudelite maaletoojad.

POSITIIVNE MÕJU JA KASU

LEADER meetod on suurepärane **sild riigi ja inimeste vahel**: igal tegevusrühmal on laialdane kontaktide võrgustik, nad tunnevad oma piirkonna kogukondi, seal elavaid inimesi ja nende igapäevaelu, mis võimaldab neil paremini mõista kohalikke probleeme ja väljakutseid ning luua sidemeid erinevate huvirühmade vahel. Põhjalik arusaamine oma eripärast, kultuuritaustast ja sotsiaalsest dünaamikast võimaldab tegevusrühmal pakkuda lahendusi, mis vastavad piirkonna konkreetsetele vajadustele.

Alanud rahastusperioodil oli tegevusrühmadel esmakordselt võimalus koostada **ühisstrateegiad**, mis hõlmavad nii maaelu arengu kui ka sotsiaalmeetmeid, mida rahastatakse Euroopa sotsiaalfondist. Mõistagi tekitab see menetluse poolelt lisatööd, kuid kogu võrgustik on täiendava väljakutse vastu võtnud selle nimel, et rohkem sihtrühmi hõlmata ning oma piirkonda mitmekesisemal ja terviklikumal viisil arendada.

Alt-üles lähenemine **motiveerib inimesi panustama** oma piirkonna arengusse. Hajaasustusega kaasneb paratamatult see, et riigi teenused ei ole igas Eestimaa nurgas võrdselt kättesaadavad. Mida kaugemale liiguvad riigiteenused, seda olulisem on elukvaliteedi tagamisel vabatahtlik tegevus ja kogukonna tugi. LEADER aitab tugevdada kohaliku kogukonna sidusust, soodustades osalust, ühistegevust ja üksteise toetamist.

LEADER-CLLD lähenemise aastakümnete kogemus Euroopas ja Eestis tõestab selle meetodi tõhusust maapiirkondade ühtsustunde, konkurentsivõime ja demokraatia edendamise strateegilise tööriistana:

1. **Külade ja kogukondade areng:** LEADER toetab piirkondade kultuurilise identiteedi säilitamist ja parandi väärtustamist, samal ajal seostades seda maapiirkonna maine parandamise ning noortele võimaluste loomisega, et nad saavad siduda oma tuleviku elu ja töötamisega maal või väikelinnas.
2. **Ettevõtluse konkurentsivõime suurendamine:** toetuste ja koostöötegevustega edendatakse innovatsiooni ja ettevõtlikkust, sealhulgas biomajandust, ringmajandust ja jätkusuutlikkust, et suurendada kohalike ettevõtete võimekust ja kasvuvõimalusi.
3. **Kodanikuaktiivsuse tugevdamine:** LEADER soodustab kodanikuühiskonna ja kohalike osalejate aktiivset kaasamist otsustusprotsessidesse, tuues poliitika inimestele lähemale ja suurendades sotsiaalset ühtekuuluvust.
4. **Kriisivalmiduse suurendamine:** arendatakse maapiirkondades välja mehhanisme, mis võimaldavad kogukondadel kiiresti kohaneda eriolukordade, majanduskriiside, kliimamuutuste ja geopoliitiliste muutustega, toetades mitmeid valdkondi hõlmavaid strateegiaid, sealhulgas digitaliseerimist, ökosüsteemi teenuseid ja jätkusuutlikku infrastruktuuri.

LEADER i tegelikku mõju ei mõõdeta ainult rahastatud projektide või loodud töökohtade järgi, vaid ka maapiirkondade sotsiaalse ümberkujundamise ja loodud sotsiaalse kapitali kaudu. LEADER on parim vahend piirkonna üleskasvatamiseks, alustades selle juurtest, kuuluvustunde ja usalduse tekitamiseks oma riigi vastu ning vaeinfol põhinevate hirmude vältimiseks.

VALDKONNAD, MILLES EELKÕIGE NÄEME VÕIMALUST PIIRKONNAPÕHISELT PANUSTADA:

- piirkonna vajaduste analüüsimine ja arengu planeerimine
- maaettevõtlus
- kogukonnad, arukad külad
- kodanikuühiskonna tugevdamine (SIM)
- siseturvalisus (SIM)
- avaliku ruumi parendus
- sotsiaalne heaolu (SOM)
- keskkond, ringmajandus, sh keskkonnaharidus (KEM)
- turismipiirkondade arendamine (MKM)
- arengukoostöö EL kandidaatriikidega (VM)

LEADER tegevusrühmad saavad olla hääl, mis kajastab maapiirkondade huve ja vajadusi poliitikakujundamisel. Nende vahendusel saavad arvamused ja ettepanekud jõuda otsustajateni, et tagada, et riiklikud ja Euroopa poliitikad arvestavad kohaliku tasandi eripäradega.
